ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 26ης Νοεμβρίου 1999 *

Στην υπόθεση C-440/98,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Corte dei Conti (Ιταλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο διαδικασίας ελέγχου a posteriori που κινήθηκε ενώπιόν του κατά

Radiotelevisione italiana SpA (RAI),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των οδηγιών 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών (ΕΕ L 209, σ. 1), 93/36/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασίων για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών (ΕΕ L 199, σ. 1), και 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων (ΕΕ L 199, σ. 54),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward (εισηγητή), L. Sevón και R. Schintgen, προέδρους

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

τμήματος, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm, M. Wathelet και B. Σκουρή, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Γ. Κοσμάς
γραμματέας: R. Grass

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

1 Με απόφαση της 30ής Οκτωβρίου 1998, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Δεκεμβρίου 1998, το Corte dei Conti υπέβαλε στο Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των οδηγιών 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών (ΕΕ L 209, σ. 1), 93/36/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασίων για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών (ΕΕ L 199, σ. 1), και 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων (ΕΕ L 199, σ. 54).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαδικασίας ελέγχου σχετικά με την οικονομική διαχείριση της Radiotelevisione italiana SpA) (στο εξής: RAI), για τα οικονομικά έτη 1994 έως 1996.

Η υπόθεση στην κύρια δίκη και τα προδικαστικά ερωτήματα

3 Κατά τις διατάξεις του διατάγματος του Προέδρου της Δημοκρατίας της 20ής Ιουλίου 1961, η RAI υπόκειται στον έλεγχο που το Corte dei Conti ασκεί δυνάμει του άρθρου 100, παράγραφος 2, του Ιταλικού Συντάγματος, σχετικά με την οικονομική διαχείριση σε επιχειρήσεις στις οποίες το κράτος χορηγεί τακτικά τη συνδρομή του.

4 Με την ευκαιρία της διαδικασίας ελέγχου a posteriori της οικονομικής διαχείρισης της RAI για τα οικονομικά έτη 1994 έως 1996, το Corte dei Conti, και συγκεκριμένα το επιφορτισμένο με τον έλεγχο των επιχειρήσεων τμήμα του, αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα τρία προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Ερωτάται αν η RAI — Radiotelevisione italiana SpA — υπόκειται ή όχι στις διαδικασίες συνάψεως συμβάσεων που προβλέπουν η οδηγία 93/38/ΕΟΚ του Συμβουλίου και οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις και προσθήκες, σχετικά με τους αποκαλούμενους αποκλεισθέντες τομείς, αν ληφθεί εξάλλου υπόψη ότι το νομοθετικό διάταγμα μεταφοράς της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό δίκαιο (αριθ. 158 της 17ης Μαρτίου 1995), παράρτημα 17, στοιχείο h, αποκλείει από το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής "τα υποκείμενα δικαίου τα οποία παρέχουν ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές υπηρεσίες".

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, ερωτάται αν η RAI — Radiotelevisione italiana SpA — πρέπει να θεωρείται ως πλήρως αποκλεισθείσα από την κατηγορία των υποκειμένων δικαίου που υποχρεούνται να τηρούν τις κοινοτικές διαδικασίες περί των δημοσίων συμβάσεων ή αν, αντιθέτως, υπόκειται στη γενική ρύθμιση που προβλέπουν οι κοινοτικές οδηγίες 93/37/ΕΟΚ, της 14ης Ιουνίου 1993, για τις συμβάσεις δημοσίων έργων, 92/50/

ΕΟΚ της 18ης Ιουνίου 1992, για τις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών, και 93/36/ ΕΟΚ, της 14ης Ιουνίου 1993, για τις συμβάσεις δημοσίων προμηθειών, όπως αυτές τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν μεταγενέστερα.

3) Ερωτάται αν, για τους προαναφερθέντες σκοπούς, η RAI — Radiotelevisione italiana SpA — εμπίπτει ή όχι στην κοινοτική έννοια του "οργανισμού δημοσίου δικαίου" αν ληφθεί υπόψη ότι, μολονότι είναι αληθές ότι αυτή, προς ικανοποίηση αναγκών γενικού συμφέροντος που είναι συναφείς με την εκπλήρωση της αποστολής δημόσιας υπηρεσίας, αναπτύσσει ασφαλώς "εμπορική και βιομηχανική δραστηριότητα" ανοιχτή στην αγορά, πρέπει ωστόσο να παρατηρηθεί ότι η RAI, εκτός του ότι χαρακτηρίζεται από την προαναφερθείσα ειδική ρύθμιση ως προς τη λειτουργία και την οργάνωσή της, απολαύει ειδικού συστήματος χρηματοδοτήσεως εκ μέρους του Δημοσίου, που συνίσταται στην είσπραξη τελών.»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

5 Το Corte dei Conti φρονεί ότι, οσάκις συνεδριάζει για ζητήματα ελέγχου επιχειρήσεων, πληροί όλα τα κριτήρια που έχει θεσπίσει το Δικαστήριο, προκειμένου να χαρακτηριστεί «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης. Συναφώς, επισημαίνει τον διττό σκοπό του ελέγχου που πραγματοποιεί, που συνίσταται, αφενός, στον έλεγχο της νομιμότητας και της κανονικότητας της διαχειρίσεως των επιχειρήσεων που υπόκεινται στον έλεγχό του και, αφετέρου, στην εκτίμηση των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων από άποψη αποδοτικότητας, αποτελεσματικότητας και χρηστής οικονομικής διαχείρισης.

6 Σε έγγραφο της 6ης Ιουλίου 1999, που διαβιβάστηκε στο Δικαστήριο από την Ιταλική Κυβέρνηση, το Corte dei Conti υποστηρίζει ότι η απόφαση που καλείται να εκδώσει στην υπόθεση της κύριας δίκης φέρει τον χαρακτήρα δικαστικής αποφάσεως. Συγκεκριμένα, κατά τις ισχύουσες εθνικές διατάξεις, και συγκεκριμένα κατά το άρθρο 8 του νόμου 259/1958, της 21ης Μαρτίου 1958, η διαδικασία ενώπιον του τμήματος ελέγχου επιχειρήσεων διεξάγεται με βάση την αρχή της κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας και καταλήγει σε απόφαση που επιλύει τη διαφορά της οποίας επι-

λήφθηκε το Corte dei Conti, απόφαση που δεν υπόκειται σε ένδικο μέσο και έχει ισχύ δεδικασμένου.

7 Η Ιταλική Κυβέρνηση, από την πλευρά της, υποστηρίζει ότι τα ερωτήματα που υπέβαλε το Corte dei Conti είναι απαράδεκτα.

8 Προσθέτει ότι η νομολογία του ιταλικού Συνταγματικού Δικαστηρίου (μεταξύ άλλων η απόφαση 335/95, *Rivista della Corte dei Conti*, 1995, 3, II, σ. 163) διακρίνει μεταξύ ελέγχου που ασκείται a priori ως προς τη νομιμότητα των πράξεων και ελέγχου που ασκείται a posteriori ως προς την οικονομική διαχείριση των επιχειρήσεων. Ενώ το πρώτο είδος ελέγχου έχει, κατά τη νομολογία αυτή, πολλές αναλογίες προς δικαιοδοτική λειτουργία, ο έλεγχος διαχειρίσεως a posteriori, που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 4, του νόμου 20/1994, της 14ης Ιανουαρίου 1994 (*GURI* αριθ. 10, της 14ης Ιανουαρίου 1994), «δεν μπορεί να αποκτήσει τα χαρακτηριστικά ελέγχου δυναμένου να εξομοιωθεί προς δικαιοδοτική λειτουργία, ήτοι αφιερωμένου στην προστασία του αντικειμενικού δικαίου, αποκλειομένης πάσης εκτιμήσεως που δεν θα ήταν αυστηρώς νομική».

9 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Corte dei Conti, κατά την άσκηση του καθήκοντος ελέγχου a posteriori δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης. Επικαλείται μεταξύ άλλων ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, το Corte dei Conti δεν επελήφθη διαφοράς επί της οποίας πρέπει να αποφανθεί εκδίδοντας απόφαση με δικαιοδοτικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, άπαξ τα καθήκοντα ελέγχου a posteriori που ασκεί το εν λόγω όργανο αφορούν ήδη εκτελεσθείσες πράξεις, αυτό εκπληρώνει καθήκον εξακρίβωσης των αποτελεσμάτων που λαμβάνει από τη διοίκηση σε σχέση με τα προγράμματα που είχαν αρχικά καταρτισθεί. Πράττοντας τούτο, το Corte dei Conti δεν ασκεί δικαιοδοτική λειτουργία, αλλά καθήκοντα διοικητικής αρχής.

10 Η Επιτροπή επισημαίνει εξάλλου ότι το Corte dei Conti κρίνει τη δράση της διοίκησης μη στηριζόμενο αποκλειστικά στην εφαρμογή κανόνων δικαίου, αλλά λαμβάνοντας υπόψη του και άλλες παραμέτρους.

11 Προκειμένου να κρίνει αν ένα όργανο έχει τον χαρακτήρα δικαστηρίου κατά την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης, ζήτημα που διέπεται αποκλειστικά από το κοινοτικό δίκαιο, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του ένα σύνολο στοιχείων, όπως η ίδρυση του οργάνου με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρας της διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου εφαρμογή κανόνων δικαίου καθώς και η ανεξαρτησία του (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 30ής Ιουνίου 1966, 61/65, Vassen-Göbbels, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 337, της 17ης Σεπτεμβρίου 1997, C-54/96, Dorsch Consult, Συλλογή 1997, σ. I-4961, σκέψη 23, και της 2ας Μαρτίου 1999, C-416/96, Eddline El-Yassini, Συλλογή 1999, σ. I-1209, σκέψη 17).

12 Επιπλέον, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι τα εθνικά δικαστήρια δικαιούνται να απευθύνονται στο Δικαστήριο μόνον αν εκκρεμεί ενώπιόν τους διαφορά και εφόσον καλούνται να αποφανθούν στο πλαίσιο διαδικασίας που προορίζεται να καταλήξει σε απόφαση με δικαιοδοτικό χαρακτήρα (βλ. διάταξη της 5ης Μαρτίου 1986, 318/85, Greis Unterweger, Συλλογή 1986, σ. 955, σκέψη 4· αποφάσεις της 19ης Οκτωβρίου 1995, C-111/94, Job Centre, Συλλογή 1995, σ. I-3361, σκέψη 9, και της 12ης Νοεμβρίου 1998, C-134/97, Victoria Film, Συλλογή 1998, σ. I-7023, σκέψη 14).

13 Επομένως, επιβάλλεται να καθοριστεί το δικαίωμα ενός οργάνου να απευθύνεται στο Δικαστήριο σύμφωνα με κριτήρια που αφορούν τόσο τη δομή του όσο και τη λειτουργία του. Συναφώς, ένα εθνικό όργανο μπορεί να χαρακτηριστεί «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης εφόσον ασκεί δικαιοδοτική λειτουργία, ενώ, κατά την άσκηση άλλων καθηκόντων, ιδίως διοικητικής φύσεως, δεν μπορεί να του αποδοθεί ο χαρακτηρισμός αυτός.

14 Συνεπώς, για να διαπιστωθεί αν ένα εθνικό όργανο, στο οποίο ο νόμος αναθέτει καθήκοντα διαφορετικής φύσεως, πρέπει να χαρακτηρισθεί «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης, είναι αναγκαίο να εξακριβωθεί η συγκεκριμένη φύση των καθηκόντων που ασκεί εντός του ιδιαίτερου κανονιστικού πλαισίου εντός του οποίου καλείται να απευθυνθεί στο Δικαστήριο. Κατά τον έλεγχο αυτό, ουδόλως ασκεί επιρροή το γεγονός ότι άλλα τμήματα του οικείου οργάνου, ή ακόμα και το ίδιο το τμήμα που απευθύνθηκε στο Δικαστήριο, ενεργώντας όμως στο

πλαίσιο άλλων καθηκόντων από αυτά των οποίων η άσκηση προκάλεσε την παρούσα προδικαστική παραπομπή, πρέπει να χαρακτηριστούν «δικαστήρια» κατά την έννοια του άρθρου 177 της Συνθήκης.

15 Από τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει ότι το καθήκον ελέγχου a posteriori που ασκεί το Corte dei Conti στην υπόθεση της κύριας δίκης αποτελεί κατά βάση καθήκον εκτίμησης και εξακρίβωσης των αποτελεσμάτων της διοικητικής δραστηριότητας. Επομένως, στο πλαίσιο που έδωσε αφορμή για την παρούσα αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, το όργανο αυτό δεν ασκεί δικαιοδοτική λειτουργία.

16 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί των ερωτημάτων που υπέβαλε το Corte dei Conti.

Επί των δικαστικών εξόδων

17 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του Corte dei Conti, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

διατάσσει:

Το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να απαντήσει στα ερωτήματα που υπέβαλε το Corte dei Conti με την απόφασή του περί παραπομπής της 30ής Οκτωβρίου 1998.

Λουξεμβούργο, 26 Νοεμβρίου 1999.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias